

él, az aranyosszéki kövendi Nagyok egyik ága pedig Maros-Tordában, Vadadon Kövendy név alatt szerepel, s tagjai a XVIII. és XIX. században a vadadi egyház főgondviselői. A nagyobb családoknál említett homoród-szt.-mártoni Biróknak az a János öse, a ki Udvarhely várát 1629-ben átadta Nagy Tamás udvarbírónak.¹ A Sárosi családok ügyét a „Keresztény Magvető“ egy czikke igyekezett újabban tisztázni,² s még itt csak a vadadi és iklandi Filep-család nevét igazítjuk ki Fülöpről Filepre. Azzal a reménnyel végezzük ismertetésünket, hogy majd akad a ki Kőváry vázlatait kidolgozza, — addig pedig örömmel várjuk a már megígért „Irók“-at, a mely bizonyára nagyon gazdag lesz érdekes visszaemlékezésekben.

Kelemen Lajos.

A hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat tizedik Évkönyve az 1899. évről.

Az igazgató-választmány megbízásából szerkesztette dr. *Veress Endre* társulati titkár. 1899. 1—168 lap, öt képpel és 1 hasonmással.

A hunyadmegyei történelmi és régészeti társulat buzgóságáról és kiváló munkásságáról tanuskodik a most megjelent tizedik évkönyv is, melynek érdekes és változatos tartalma van.

Az Évkönyvet dr. *gróf Kuun Géza*, a kitűnő tudós főúr emlékbeszéde nyitja meg, melyet Torma Károlyról tartott. Torma előbb Belső-Szolnokvármegye főispánja, majd a kolozsvári, később a budapesti egyetem hírneves tanára volt és a dácziai régészet terén európai hírt szerzett magának. A társulat tiszteletbeli tagja volt s 1897. márcz. 2-án halt meg távol hazájától, Porto d'Anzioba.

Azután *Kropf Lajos* értekezik az 1550. novemberi *dévai török veszedelemről*. Enyingi Török Bálint 1536-ban Szapolyaihoz pártolt, ki többek közt Déva várát is neki adá. 1441-ben azonban a Sztambul melletti Héttoronyba került, hol régi ellenségével, Mayláth Istvánnal raboskodott néhány évig, míg végre 1550-ben fogságában meghalt. Két fia közül János örökölte Déva várát, ki midőn Izabella a törökököt behívta az országba, elpártolt tőle, de azért ifjú nejével, Balassa Borbálával Déva várában maradt. Megfenyítésére Khászim pasa Feru béget 200 lovassal Déva ellen küldte. Ő azonban kora hajnalban megtámadja a törököket, kiknek egy része elesett, más része pedig megfutamodott.

Issekutsz Antal a dévai piacon állott hajdani kápolnára vonatkozó adatokat mutatja be, s közli a dévai Szent Ferenczrendi szerzetes rend és az építetők, Bosnyák István és Bosnyák Márton között kötött írásbeli egyezményt.

¹ L. Székely Oklevéltár. VI. 90.

² 1899-i évf. 338 - 40. l.

Dr. gróf Kun Géza a társulat keletkezéséről mond el érdekes dolgokat. Hunyadmegyében a localis viszonyok, különféle praehistoricus emlékek felfedezése és előkelő külföldi tudósok látogatása annyira fokozta az archeologiai érdeklődést, hogy többen régészeti gyűjteményeket létesítettek. Így már a múlt század első felében dr. Lészai Dániel és Goró Lajos, kik később aztán az Erdélyi Múzeum-Egyletnek ajándékozták. Vass József 1856-ban indítványozta ugyan, hogy szervezkedjék egy társulat „az ó-világnak Hunyadmegyében fenmaradt kincseinek” összegyűjtésére, az ige azonban csak 1876-ban öltött testet dr. Sólyom Fekete Ferencz lelkesítő fölszólalására.

Majd *Koncz József*-nek van két értekezése. Az egyikben *Maros-Illye* várát tárgyalja, melyet Báthory István építtetett s a hol a nagy Bethlen Gábor született, a másikban pedig *Hunyadmegye főispánjainak* életéhez nyújt érdekes adatokat.

Végül *Kanyaró Ferencz* mutatja be *gróf Gyulai Ferencz*nek ma már ritka imakönyvét, melyet a kolozsvári őszerről szerzett meg.

A II-ik fejezetet képező hunyadmegyei oklevéltárban *Veress Endre* Szászvárosszék számára 1708-ban készült dézsmálási szabályrendeletet, *Koncz József* 1640-ből Maros-Illye leltárát és Békési András 1699-ből Dévai Csáki Barbárának kiházásítására írott és abban életinek folytatására kiadott atyai regulákat közli. Ezeken kívül több oklevél, melyeket *Kun Róbert* másolt le az Országos Levéltárból. Ez adatok sok beces adalékkal bővítik Hunyadmegye topográfiája s nemes családainak történetét 1529—1786-ig terjedő korszakban.

A hivatos értesítő rovatban a társulati ügyekről nyerünk felvilágosítást s a névkönyvből pedig örömmel látjuk, hogy tagjainak száma évről-évre emelkedik. Mig a múlt évben 245, most már 298 tagja van a társulatnak.

Tóth Ernő.

KÜLÖNFÉLÉK.

Dr. Schvarcz Gyula.

(sz. 1839. m. h. 1900. jan. 31.)

Nagy veszteség érte Schvarcz Gyula halálával a magyar tudományt, s mélyen érzi a veszteséget az egész tudós világ.

Nagyobb nemzetek is ritkán dicsekedhetnek oly kiváló eredményekkel, mint a minőt Schvarcz Gyula tudott felmutatni tudományos kutatásai körében; mennyivel inkább kell tehát nekünk megbecsülnünk kis nemzetünk legkiválóbbjait, kik által a művelt világ figyelme fordul felénk. Schvarcz Gyula e legkiválóbbak egyike volt, kit egyik szellemes német író kora nagyságai közé számított. Nem tudom, mi érezzük-e eléggé kit vesztettünk el Schvarcz Gyulában, vagy igazat kell adnunk